

RAAP-NOTITIE 3194 (herziene eindversie)

Plangebied Barneveldseweg 109 te Lunteren

Gemeente Ede

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Van Westreenen Adviseurs B.V.

Bevoegd gezag: gemeente Ede, mevr. C. Peen

Titel: Plangebied Barneveldseweg 109 te Lunteren, gemeente Ede; archeologisch
vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: herziene eindversie

Datum: september 2009

Auteur: E. Goossens MA

Projectcode: ELUB

Bestandsnaam: NO3194_ELUB.doc

Projectleider: E. Goossens MA

Projectmedewerker: R. 't Hart

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 35421

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. S.W. Jager

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2009

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Van Westreenen Adviseurs B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 28 mei 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw te Lunteren in de gemeente Ede. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

Op basis van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting. In het plangebied kunnen (resten van) nederzettingen uit de tijdspanne Mesolithicum-Late Middeleeuwen worden verwacht, met de nadruk op de latere perioden. In dat geval moet (onder meer) rekening worden gehouden met een strooiing van aardewerk in de ondergrond. Archeologische overblijfselen uit de Nieuwe tijd worden niet verwacht.

Tijdens het veldonderzoek zijn zeven boringen geplaatst. Het op basis van het bureauonderzoek verwachte esdek is daarbij aangetroffen. Het esdek is echter in het gehele plangebied verploegd, terwijl het onderliggende dekzand verstoord is tot in het schone gele zand (C-horizont). Ook al omdat er geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen, is er geen reden aan het plangebied een archeologisch belang toe te kennen.

Op basis van het ontbreken van archeologische indicatoren, in samenhang met de verstoorde bodemopbouw ter plekke, is de kans op het aantreffen van (intacte) archeologische vindplaatsen gering. Er is dan ook geen aanleiding archeologisch vervolgonderzoek voor het plangebied te bepleiten. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, i.c. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Van Westreenen Adviseurs B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 28 mei 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw te Lunteren (gemeente Ede; figuur 1). Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (circa 0,5 ha) ligt aan de Barneveldseweg ten noorden van Lunteren in de gemeente Ede (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 32G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 168.772/459.481. Het perceel staat kadastraal bekend onder kadastrale gemeente Lunteren, sectie F, nummer 3069.

1.3 Huidige en toekomstige situatie

Ter hoogte van het plangebied staan onder meer enkele stallen en schuren. Het overige deel is in gebruik als standplaats van paardentrailers. Een deel van de stallen en schuren zal gesloopt worden. Hiervoor in de plaats worden grotere gebouwd. De exacte locatie en bijbehorende bodemingrepen waren ten tijde van het onderzoek nog niet bekend.

1.4 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek omvatte uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnterpreteerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS; www.archis.nl);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de gemeentelijke verwachtingskaarten van Ede en Barneveld;
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (www.watwaswaar.nl; overige bronnen: zie literatuurlijst).

2.2 Resultaten

Aardkundige situatie

Geomorfologie en bodem

Geomorfologisch gezien vormt het plangebied onderdeel van een dekzandrug (Heunks, 2005). Deze dekzandrug is vanaf de Late Middeleeuwen opgehoogd met hunebedden en plaggen, waardoor een plaggendeek (esdek) is ontstaan. De dikte van het esdek is niet bekend, maar bedraagt waarschijnlijk meer dan 0,5 m. Door de aanwezigheid van het esdek is de kans groot dat de ondergrond (en daarmee de mogelijke aanwezigheid van archeologische sporen) nog relatief ongeschonden is.

Mogelijke verstoringen

Op de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Ede zijn ter hoogte van het plangebied geen verstoringen weergegeven. Er was geen informatie voorhanden over de funderingsmethoden en -diepte van de huidige bebouwing.

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

In ARCHIS staan twee archeologische vindplaatsen geregistreerd uit de omgeving van het plangebied. Beide vindplaatsen liggen ten noorden van het plangebied (in de gemeente Barneveld). ARCHIS-waarnummers 50701 betreft de vondst van enkele scherven uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd die tijdens een karterend booronderzoek aan het licht zijn gebracht. Ook ARCHIS-waarnummers 57590 betreft de vondst van enkele scherven uit de Nieuwe tijd. Om de gemeentelijke verwachtingskaarten staan geen andere vindplaatsen geregistreerd dan reeds vermeld.

Op de AMK zijn geen archeologische monumenten geregistreerd in de nabije omgeving van het plangebied.

Historische kaarten

De geraadpleegde historische kaarten (kadastrale minuut uit 1830 en de Topografische kaart uit circa 1900; www.watwaswaar.nl) bevatten geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied.

Archeologische verwachting

Op de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Ede is aan het plangebied een hoge archeologische verwachting toegekend. Deze verwachting is gebaseerd op het voorkomen van een door een esdek afgedekte dekzandrug.

2.3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van bovenstaande resultaten geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting. In het plangebied kunnen (resten van) nederzettingen uit de tijdspanne Mesolithicum-Late Middeleeuwen voorkomen, en dat met de nadruk op de latere perioden. In dat geval worden vondsten in de ondergrond verwacht die verband houden met bewoning ter plekke; dit onder meer in de vorm van aardewerkmateriaal. Archeologische resten uit de Nieuwe tijd worden niet verwacht.

Als prospectiekenmerken van eventueel aanwezige archeologische resten kunnen worden benoemd:

- een aaneengesloten archeologische horizont, gekenmerkt door een afwijkende kleur ten opzichte van de eronder en erboven liggende laag;
- de aanwezigheid van mogelijk antropogene objecten als houtskool, bot, steen en artefacten (voornamelijk aardewerk en vuursteen) in een matig tot hoge dichtheid (>40 vondsten groter dan 4 mm per m²);
- de veronderstelde afmetingen van de sites zijn groot (> 2000 m²); de resten bevinden zich naar verwachting in de top van het dekzand (B-horizont).

Op grond van de gespecificeerde verwachting is de volgende onderzoeksmethode opgesteld (SIKB, 2007; Tol, e.a., 2004):

- Een karterend booronderzoek bestaande uit circa 7 boringen, geplaatst in een driehoeksgrid;
- boor: Edelmanboor met een diameter van 15 cm;
- waarnemingsmethode: controle opgeboord materiaal ter plaatse in het veld (opgeboord materiaal zeven met een zeef met een maaswijdte van 4 mm);
- boordiepte tot 25 cm in de ongestoorde C-horizont.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het karterend booronderzoek zijn zeven boringen verricht in een grid van 30 bij 30 m in twee oost-west georiënteerde raaien (figuur 2). De boringen in een raai verspringen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstaat. Er is geboord tot maximaal 1,6 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. De NAP-hoogtes van de boringen zijn bepaald door middel van een digitaal hoogtebestand van het plangebied en opgenomen in de boorbeschrijvingen (bijlage 1).

De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Mesolithicum t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Tijdens het veldonderzoek is, conform het bureauonderzoek, ter plekke een bodemopbouw aangetroffen van een plaggenophoging (esdek) op dekzand. Het esdek is evenwel in het gehele plangebied tot in het dekzand verploegd. Dit kan worden afgeleid uit de aanwezigheid van lichtgrijs-gele brokken dekzand in het esdek. Door de aanwezige verstoringen kan de oorspronkelijke dikte van het esdek niet meer achterhaald worden. De B-horizont, die zich normaal gesproken in de top van dekzandafzettingen bevindt, is niet aangetroffen. Dit betekent dat in ieder geval de top van het natuurlijke dekzand is verstoord tot circa 30-40 cm. Sommige diepere verstoringen (variërend tussen 50 en 140 cm -Mv) houden waarschijnlijk verband met de aanleg van de bestaande schuren.

Het dekzand is relatief vochtig en toonde ter hoogte van de boringen 4 en 6 tekenen van overspoeling. Het dekzand moet dan ook worden geïnterpreteerd als ten dele overspoelde dekzandwieling of -laagte en niet als dekzandrug.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van het ontbreken van archeologische indicatoren, in samenhang met de verstoorde bodemopbouw ter plekke, is de kans op het aantreffen van (intacte) archeologische vindplaatsen gering. Naar alle waarschijnlijkheid zullen de voorziene grondwerkzaamheden dan ook niet leiden tot aantasting van archeologische waarden.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap i.c. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek neemt de gemeente Ede een selectiebesluit.

Literatuur

- Centraal College van Deskundigen**, 2007. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1*. www.sikb.nl.
- Deeben, J.H.C. (red.)**, 2008. *De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 155)*. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: www.cultureelerfgoed.nl).
- Heunks, E.**, 2005. Actualisering archeologische verwachtingskaart gemeente Ede: van verwachtingskaart naar beleidsadvieskaart. *RAAP-rapport 1130*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Roode, F. de & F. van Oosterhout**, 2008. Archeologische monumentenzorg in de gemeente Barneveld: Deel 1: beleidsnota archeologische monumentenzorg; Deel 2: toelichting op de archeologische verwachtingskaart. *RAAP-rapport 1682*. RAAP Archeologisch Adviesbureau Weesp.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-Rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

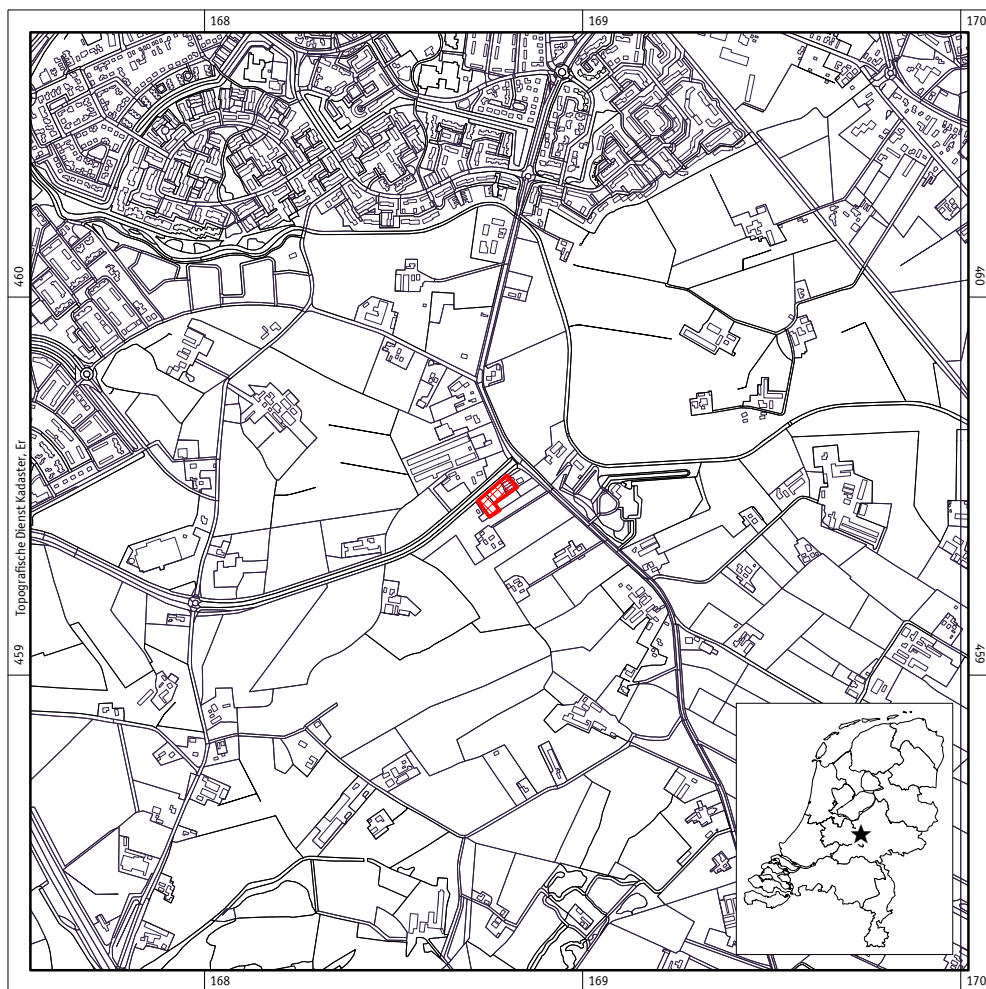
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging plangebied (rood); inzet: ligging in Nederland.

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Figuur 1. Ligging plangebied (rood); inzet: ligging plangebied in Nederland (ster).

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

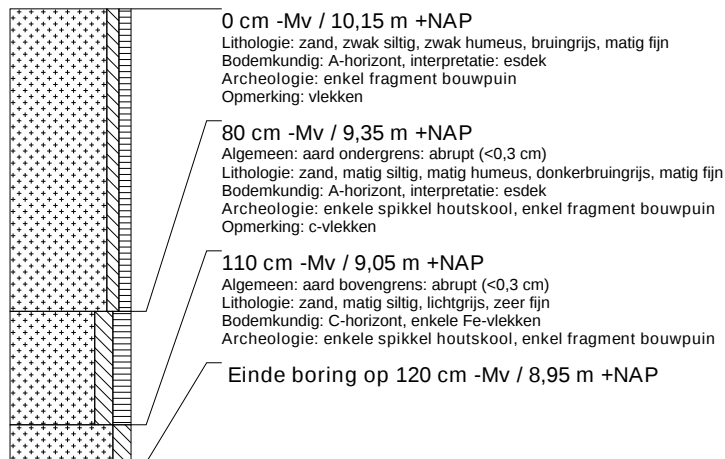
Archeologische perioden		Datering (gekalibreerd)
Nieuwe tijd		
Middeleeuwen	Laat	1500
	Vroeg	1050
Romeinse tijd	Laat	450
	Midden	270
	Vroeg	70 na Chr.
IJzertijd	Laat	12 voor Chr.
	Midden	250
	Vroeg	500
Bronstijd	Laat	800
	Midden	1100
	Vroeg	1800
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
	Midden	2850
	Vroeg	4200
Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900 / 5300
	Midden	6450
	Vroeg	8640
Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
	Midden	35.000
	Vroeg	300.000

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1 Boorbeschrijvingen

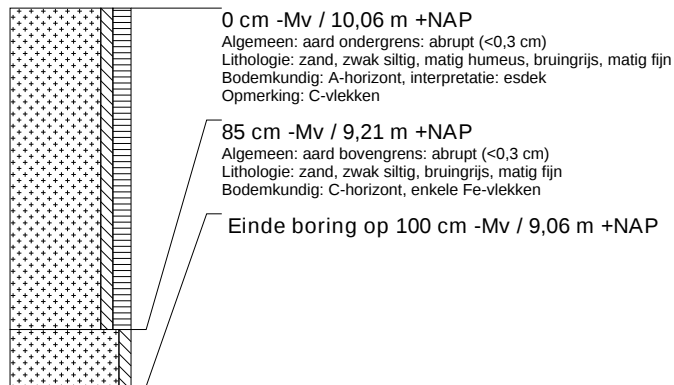
boring: ELUB-1

beschrijver: EG, datum: 5-6-2009, hoogte: 10,15, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, opdrachtgever: Van Westreenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

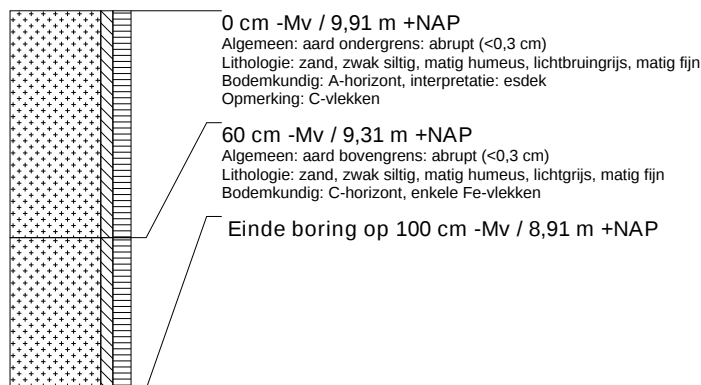
boring: ELUB-2

beschrijver: EG, datum: 5-6-2009, hoogte: 10,06, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, opdrachtgever: Van Westreenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

boring: ELUB-3

beschrijver: EG, datum: 5-6-2009, hoogte: 9,91, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, opdrachtgever: Van Westreenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

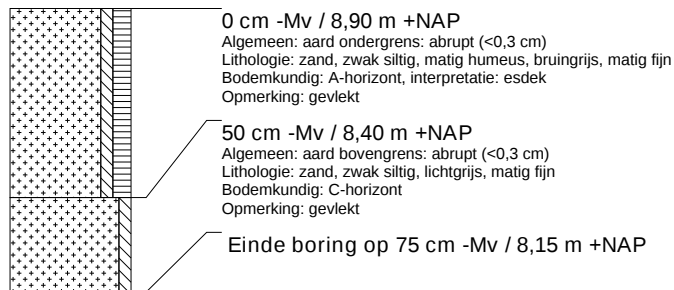
boring: ELUB-4

beschrijver: EG, datum: 5-6-2009, hoogte: 9,72, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, opdrachtgever: Van Westreenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

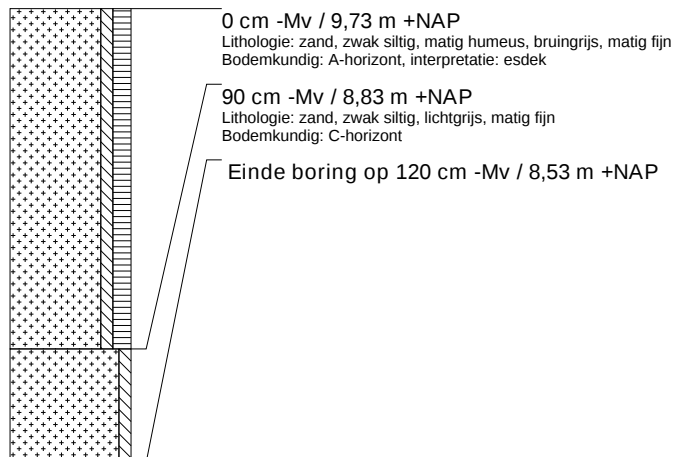
boring: ELUB-5

beschrijver: EG, datum: 5-6-2009, hoogte: 8,90, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, opdrachtgever: Van Westreenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

boring: ELUB-6

beschrijver: EG, datum: 5-6-2009, hoogte: 9,73, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, opdrachtgever: Van Westreenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

boring: ELUB-7

beschrijver: EG, datum: 5-6-2009, hoogte: 10,49, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, opdrachtgever: Van Westreenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

